

Miljøjournalen

NR. 1 • 2008

Vrien vei fra Bali

Vasser i klimaendringer

Trillemarka vernet

Buejakt-kurs

DON'T COOK THE CLIMATE!

Lærer bort buejakt • 3
Jakter på PFOS • 4
Nobelprisvinner hos Rotary • 6
Hubroens år • 7
Flere klimakatastrofer • 8
Ny leder i NU • 8
Thor Midteng er død • 9
Strammere svane • 11
Jan Mayen vernes? • 11

Tema: Veien etter Bali
Bønn fra synkende øyer • 12
Diplomatisk maraton • 13
Nordisk allianse • 15
USAs klimavalg • 16
Solheims satsing • 18

Kort sagt • 20
Fuktig klimautstilling • 22
Skilpaddens første svøm • 24

REDAKTØR:
Kristian Skjellum Aas | Tlf. 23 10 96 07
ka@naturvern.no

REDAKSJON:
Tor Bjarne Christensen | Tlf. 23 10 96 08
tbc@naturvern.no
Martin Ødegaard | Tlf. 23 10 96 06
mo@naturvern.no

ADRESSE:
Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo
Telefon: 23 10 96 10
Telefaks: 23 10 96 11
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Nett: www.miljojournalen.no

FORSIDEFOTO: IISD
Fra klimakonferansen på Bali

ABONNEMENT:
320 kroner per år (privat)
700 kroner per år (bedrifter)

ANNONSER:
MediaTeam | Tlf. 22 09 69 16 /
22 09 69 21

UTGIVER: Norges Naturvernforbund

TRYKK: Gan Grafisk

NESTE UTGAVE: FEBRUAR 2008

Trykket på papir produsert av drikkekar-
tonger i Norge.
Mer informasjon: www.hippo.no

Skal lære pandaer å slåss

Kinesiske myndigheter går nye veier for å sikre kjempepandaens overlevelse. Nå skal politihunder lære pandaer å slåss.

TEKST: **MARTIN ØDEGAARD**
mo@naturvern.no

Pandaer avlet opp i fangenskap og så satt ut i naturen igjen, skal nå lære seg å slåss, etter at de første individene som ble satt ut ikke overlevde i kamp med andre dyr. Og kampinstinktet skal vekkes ved at pandaene skal bo sammen med politihunder.

Planen er at pandaene skal lære å beskytte seg ved å observere hundene, og dermed ha større sjanse til å klare seg når de blir satt ut sammen med ville pandaer.,

Xiang Xiang, verdens første panda oppdratt i fangenskap ved Wolong-senteret i Kina, ble funnet død mindre enn tolv måneder etter at den ble sluppet løs, skriver nyhetsbyrået Reuters. Forskere tror at den falt etter kamp med andre pandaer.

Kina forbereder nå å slippe ut det andre kullet med pandaer, og håper denne gangen at de skal klare seg bedre enn Xiang Xiang. Å avle pandaer i fangenskap for så å slippe dem ut i naturen er en viktig del av Kinas program for å redde arten, og pandaer som skal

(Foto: Istockphoto.com/Kitch Bain)

ut i naturen igjen må gjennomgå flere års trening før de blir sluppet fri. Det finnes mellom tusen og to tusen pandaer som lever vilt i dag.

Trillemarka vernet

(Foto: Øystein Engen)

Både Naturvernforbundet og WWF er fornøyde med Regjeringens beslutning om vern av Trillemarka.

TEKST: **KRISTIAN S. AAS**
ka@naturvern.no

— Vi arbeidet i utgangspunktet for et større verneområde, men slik saken utviklet seg er vi godt fornøyd med at det ble et vern på linje med det faglig begrun-

nede forslaget fra Direktoratet fra Naturforvaltning, sier leder Lars Haltbrekken i Norges Naturvernforbund. Han håper dette innebærer en opptrapping av naturvernet i Norge.

Rasmus Hansson i WWF Norge er svært glad for at beslutnin-

gen er truffet, men er skuffet over at ikke hele det opprinnelig foreslåtte området blir vernet.

— Vi har skuslet bort 50 kvadratkilometer verneverdig norsk skog med betydelige biologiske verdier, sier Hansson i en pressemelding.

Folkehøgskole lærer bort buejakt i USA

Skogn Folkehøgskole vil drive opplæring i jakt med pil og bue, selv om dette er forbudt i Norge. Da reiser de på studietur.

TEKST: KARL H. BROX
redaksjonen@naturvern.no

I samarbeid med Norges Jeger- og Fiskerforbunds avdeling i Nord-Trøndelag, skal Skogn Folkehøgskole til høsten starte en friluftslinje der blant annet jakt med pil og bue inngår som en del av undervisningen. Men slik jakt er ifølge viltloven forbudt i Norge.

Forkastet for få år siden

Dette bekreftes av seksjonssjef Ingebrigt Stensaas i Direktoratet for naturforvaltning, som på strak arm siterer fra lovens paragraf 20:

— «Til felling av vilt under jakt kan bare brukes skytevåpen med ladning av krutt.»

Stensaas er likevel ikke forbauset over at tilbudet markedsføres.

— Det eksisterer et Norges buejegerforbund som ivrer for at jakt med pil og bue skal bli tillatt i Norge. De søkte også for noen år siden om en prøveordning, og direktoratet sendte på grunnlag av søknaden spørsmålet om jakt med pil og bue ut på høring. Svarene som kom inn viste imidlertid at motstanden var stor og at denne typen jakt ikke er forenlig med moderne jakt. Dette er derfor en avsluttet sak fra vår side. Jakt med pil og bue er ikke aktuelt i Norge. Dersom det skal bli det må det også en lovendring til. Saken må altså i så fall opp i Stortinget, sier Stensaas.

Bruker skytevåpen i Norge

Tilbudet om opplæring i jakt med

pil og bue har vært omtalt i Adresseavisen, men friluftslærer Lars Waade ved Skogn Folkehøgskole sier at det som sto på trykk der om at elevene skal «trene jakt på kortnebbgås og kanadagås i Trøndelag» ikke er riktig.

— Jeg har ikke sagt dette og reagerte selv på ordlyden i artikkelen. Det må åpenbart bygge på en misforståelse. Vi skal nok jakte på disse gåsartene, men med skytevåpen, for vi kan selvsagt ikke drive en aktivitet ved skolen som er i strid med lovverket, sier Waade.

— Ikke umoderne

Han er imidlertid ikke enig i at pil og bue er umoderne jaktform.

— Dette er jo den originale måten å jakte på, og miljømessig riktig på mange måter. Du har bare en tredel så stor sjanse til å lykkes som ved jakt med gevær. Jaktformen er mye mer avansert og setter store krav til måten du beveger deg i terrenget på, og du må kjenne viltet du jakter på godt, for du må komme deg inn på forholdsvis kort hold før du lar pilen fly. Hund kan du heller ikke bruke. Du må enten finne et gunstig sted å vente på viltet, eller evne å snike deg innpå. Men brukt riktig dreper en moderne bue minst like effektivt som et skytevåpen, sier Waade. Han viser til at etikken ved jakt med pil og bue må være høy og at regelverket i stater i USA hvor bruk av pil og bue er tillatt, legger vekt på at jakten skal foregå på human måte.

Amerikansk buejeger tar stand. Nå skal norske folkehøgskoleelever læres opp i buejakt, tross at dette er forbudt i Norge. (Foto: Istockphoto.com/Beach Net Services)

Reiser til USA

— Nå er pil og bue bare ett element i den friluftspakken vi tilbyr. Den planlagte reisen til USA for å jakte med pil og bue, men også med gevær, vil selvsagt bli en spennende opplevelse for elevene. Vi skal blant annet jakte på prairieulv, et dyr som i størrelse ligger mellom elghund og schæfer og som farmere i området har tillatelse til et visst uttak av for å

holde bestanden i sjakk. Ellers skal vi også ut i en nasjonalpark for å studere naturforvaltning og for å lære oss sporing av dyr, deriblant fjelløve. Vårt undervisningsopplegg omfatter i det hele tatt en rekke saker og tema der naturopplevelse hele tiden er det viktigste, sier Waade, som kan melde om stor interesse for skolens friluftstilbud.

Leder

Et lovende halvår

I løpet av våren vil to sentrale lover for natur- og miljøvernet i Norge bli lagt fram. Naturvernloven skal omformes til en ny naturmangfoldlov, og plan- og bygningsloven skal revideres. Utkast har vært drøftet og sendt på høring, og i disse dager arbeides det heftig i departementene for at Regjeringen og embedsverket skal kunne sette sitt preg på de endelige forslagene.

Det er av avgjørende betydning at de nye lovene strammer inn når det gjelder naturvern. Utbygginger fører til press på flere sårbare naturtyper. Lovverket må sikre at større områder blir vernet, og at de som allerede er vernet blir sikret på en bedre måte. Trillemarka-vedtaket gir håp om at det skal kunne skje.

Samtidig må lovene kunne gi oppsettende virkning på naturs vegne. Der det finnes arter som er i fare for å dø ut, må byggeprosjektene være den vikende part. Byggene kan alltså reises andre steder, mens naturen ikke kan gjenskapes.

Regjeringen har også flere muligheter til å legge om kursen i en mer miljøvennlig retning. I januar legges etatenes forslag til Nasjonal transportplan frem. Her vil styrking av jernbane og annen kollektivtrafikk foreslås, men ikke før det er bygd nye firefelts veier ut fra Oslo, Bergen, Trondheim og flere byer. Mener man virkelig at miljøvennlig transport skal prioriteres, er skrinlegging av ny E18 i Oslo og Arnatunnelen i Bergen et minstekrav.

Kristian S. Aas

Fortsetter jakt

Etter funnet av miljøgiften PFOS i brannskum på Gardermoen, vil Statens forurensningstilsyn (SFT) kontrollere leverandører av brannskum og undersøke andre flyplasser. Naturvernforbundet frykter forurensning ved en rekke brannøvningsfelt.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

— Det er på høy tid at SFT tar tak i denne saken og ser nøyer på brannøvningsfeltene. Når det er funnet PFOS i brannskummet på Gardermoen, brukes helt sikkert slikt skum ved andre brannøvningsfelt også. Vi frykter nå ytterligere spredning av denne svært skadelige miljøgiften, sier Per Erik Schulze i Naturvernforbundet.

Store mengder PFOS på Gardermoen

Miljøjournalen kunne i forrige utgave avsløre at det er funnet store mengder PFOS i avløpsvannet til Oslo Lufthavn Gardermoen (OSL). En rapport fra Norsk vann og avløp (NORVAR) viste 836 mikrogram per kilo ved Gardermoen renseanlegg. Det er milevidt fra andre undersøkte renseanlegg, hvor gjennomsnittet lå på 21 mikrogram per kilo. Flyplassen undersøkte selv saken og fant PFOS i brann-

skummet på tankbilen, til tross for at leverandøren og produsenten garanterer at skummet er fritt for miljøgiften. Nå står ord mot ord, og nye prøver er tatt for å verifisere funnet, denne gang fra tønnene med brannskum. Svar på prøvene foreligger om et par uker.

Vil kontrollere leverandørene

SFT var på inspeksjon på Gardermoen i begynnelsen av desember. Nå lover tilsynet å undersøke saken.

— Vi vil foreta en målrettet kontroll av leverandørene av brannskum, sier Marie Nordby, sjefsingeniør i SFT.

— Vi kommer også til å se nærmere på en del flyplasser for å finne ut om de bruker PFOS-holdig brannskum. Det har vært gjort mye for å stanse PFOS-forurensningen de siste årene, sier Nordby.

Brytes ikke ned i naturen

Hun forteller at SFT driver jevnlig oppfølgende kontroller ved

brannøvningsfelt landet over. Brannøvningsfelt finnes ved en rekke industriområder og ulike oljeinstallasjoner, både på land og til havs. PFOS ble tidligere brukt i stort omfang i brannskum på grunn av sine gode egenskaper til å slukke oljebranner. Nå er det vedtatt en utfasingsplan, som sier at alle utslipp skal stanses eller begrenses vesentlig innen 2010. PFOS brytes ikke ned i naturen, men hoper seg opp i næringskjeden og er svært utbredt i norsk natur. Stoffet er nå like vanlig som klassiske miljøgifter som PCB.

Gullfaks C var blant oljeplattformene som brukte brannskum med PFOS, men nå har fasen det ut. (Foto: Øyvind Hagen, StatoilHydro)

en på PFOS

Oslo Lufthavn Gardermoen har funnet PFOS i brannskummet som jevnlig brukes på dette brannøvingsfeltet. Nå skal SFT undersøke andre flyplasser. (Foto: Roy Larsen/Brannmannen.no)

— PFOS er et av de stoffene SFT prioriterer. Siden PFOS er en kilde som ikke forsvinner, har vi jobb en god stund videre. Det har vist seg at den som leter finner, når det gjelder dette stoffet, sier Nordby.

Jakten fortsetter

Like enkelt er det ikke på Gardermoen. Der leter OS og Ullensaker kommune videre etter flere forurensningskilder. Mengden PFOS i

avløpsvannet er for stor til å stamme bare fra brannskummet. Samtidig arbeider man med å finne en ny leverandør av brannskum. De to siste månedene er det ikke brukt noe brannskum på øvingsfeltene. Det vil imidlertid ta tid å ta i bruk et nytt skum.

Leter etter nytt brannskum

— Det er en komplisert prosess. Vi må finne et produkt som er godkjent for slokking av flybran-

ner, samtidig som det ikke skader naturen. Selv om det ikke inneholder PFOS kan det inneholde andre skadelige stoffer. Vi brant oss på det da vi skulle bytte avsningsvæske. Vi fikk en ny væske uten kresoler. Problemet var bare at den inneholdt enda verre stoffer. Når vi bytter brannskum vil vi være sikre på at vi ikke får andre miljøfarlige stoffer på kjøpet, sier Jostein Skjefstad, vann- og avløpssjef ved OS.

Enda en miljøhelt

Kåringen av miljøhelter ser ut til å være uten ende. Den engelske avisa The Guardian har valgt ut ei liste på 50 navn over mennesker som kan redde verden. Denne lista inneholder en nordmann, nemlig Olav Kårstad.

Kårstad er ansatt i Statoil, og er med på lista fordi han har jobbet med lagring av CO₂ siden slutten av 80-tallet. Han sier til Adresseavisen at han tror grunnen til at han er med på listen er boken "Keeping the lights on", som handler om hvordan klimaendringene kan stanses. Kårstad sier at han tror ikke det er en enkelt ting som kan redde verden, men CO₂-håndtering er en av tingene som kan bidra vesentlig.

Klimamerket mat — snart?

Arbeidet med å klimamerke mat i Norge er nå satt i gang. Det er statsråd Manuela Ramin-Osmundsen i Barne- og likestillingsdepartementet som har ansvaret for forbrukersaker som skal sette i gang arbeidet, skriver Dagsavisen. Hun sier at det vil være naturlig å samarbeide med Miljø- og utviklingsdepartementet og næringsdepartementet i denne saken. Hvordan ordningen skal være er ikke bestemt ennå og når forbrukerne kan lese på varene hvor mye de slipper ut, er ikke klart ennå, sier Ramin-Osmundsen til Dagsavisen.

Rottealarm på Svalbard

I Longyearbyen advarer man nå mot det som kan vise seg å bli et rotteproblem.

— Det foreligger ikke en kritisk rotteinvasjon, men det er viktig å forebygge slik at det ikke oppstår en slik situasjon, sier naturvern-rådgiver hos Sysselmannen, Tor Punsvik til Svalbardposten. Han mener at det viktigste er å kartlegge områdene til gnagerne, og hindre at de får tilgang på mat, vann og varme.

kalender

26. – 27. januar:

Seminar om energi og klima
Sørmarka utenfor Oslo
Arr: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no

7. – 9. februar:

Plantemøtet 2008
Scandic hotell, Hamar
Arr: Bioforsk
www.bioforsk.no

13. – 15. februar:

Kurs i miljøjournalistikk: Miljø-
gifter
Arr: Institutt for journalistikk, Fred-
rikstad
www.ij.no

25. – 28. februar:

Internasjonal konferanse om helse
og biodiversitet
Galway, Irland
Arr: COHAB Initiative
www.cohabnet.org

5. – 6. mars:

Nordic Biogas Conference
Malmö, Sverige
Arr: Svenskt Gasteknisk Center
AB m.fl.
www.nordicbiogas.com

9. – 20. april:

Studietur om kulturlandskap
Extremadura, Spania
Arr: Naturvernforbundet i Buske-
rud
www.naturvern.no/buskerud

21. – 24. mai:

Seminar om implementering av
konvensjonen om biologisk mang-
fold i byer og tettsteder
Erfurt, Tyskland
Arr: Competence Network Urban
Ecology
<http://www.urban-biodiversity-erfurt-2008.de/>

25. – 28. august:

Internasjonal konferanse om skog-
bruk og tilpasninger til klimaend-
ringer
Umeå, Sverige
Arr: FN/IUFRO
www.forestadaptation2008.net

Pachauri hos Rotary

Tidlig i januar var lederen av FNs klimapanel, Dr Rajendra Pachauri, tilbake i Norge igjen for å holde foredrag. Det mest oppsiktsvekkende var arrangøren av foredraget.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Det var Skøyen Rotary som kunne invitere til foredraget med fredsprisvinneren som hovedattraksjon. Pachauri selv innledet foredraget med å ta brodden av det kanskje mest interessante spørsmålet – hva gjorde han i Norge bare en måned etter at han var her sist gang, og i tillegg hos Skøyen Rotary?

— Jeg liker Norge veldig godt. Dere har virkelig anerkjent det arbeidet som FNs klimapanel (IPCC) har gjort ved å tildele oss Nobels Fredspris, innledet Pachauri. Skøyen Rotary var heller ikke det eneste stoppestedet under Pachauris andre norgesbesøk på en måned. Det var i utgangspunktet Universitetet i Stavanger som hadde invitert ham til landet, noe de hadde gjort allerede i august.

Innrømmer vindkraft-feil

Pachauri var invitert først og fremst for å snakke om funnene i IPCCs fjerde rapport.

På spørsmål fra salen om hva hver enkelt kan gjøre for å få ned egne klimagassutslipp, ga han uttrykk for at alle personer er ansvarlige for sitt eget karbonavtrykk. Og at det å slå av lys når man forlater rommet og å tenke over hva slags transport man bruker er hver enkelt sitt ansvar.

Og han fortalte da han for en del år siden fikk spørsmål fra en kollega om han trodde på en fremtid for vindkraft.

— Etter å ha studert det en tid, så sa jeg at jeg ikke kunne se for meg at vindkraft skulle kunne spille noen stor rolle i fremtidens energiforsyning. Pachauri sa videre at han var glad for å ha tatt feil, og at teknologien gjør det mulig å tro på mange andre former for fornybar energi i framtiden.

Fredsprisvinner og IPCC-leder Rajendra Pachauri innrømmer å ha feilberegnet vindkraftens potensiale. (Foto: Martin Ødegaard)

Hauge etter Bali

Til stede for å holde foredrag var også Frederic Hauge i Bellona, som kom med sine betraktninger om veien etter Bali.

Hauge snakket blant annet om et nytt EU-direktiv, som kan føre til at EU innfører toll på varer fra land som ikke tar klimakutt på alvor.

— Dette direktivet kommer det til å bli masse diskusjoner om, gjentok Hauge flere ganger.

Som så mange andre mener også Hauge at det knytter seg spenning til hvem som vinner høstens presidentvalg i USA, men han uttrykte bekymring for at uansett hvem som blir president, kan industrien komme til å overkjøre vedkommende.

Hauge ønsket også en raskere utvikling av ny og miljøvennlig teknologi, og da spesielt fortgang i fangst og lagring av CO₂.

— Utviklingen går alt for seint, og implementeringen til andre land går enda saktere.

Internasjonale forhold

I etterkant av Bali-diskusjonene mente Hauge at G77-landene (en gruppe utviklingsland) i fremtiden ikke kom til å stå like samlet.

— Land som Kina, India og Brasil har fremdeles mange fattige, men de har også en økonomisk utvikling som mange afrikanske land ikke har, sa Hauge, som mente at flere land i Afrika ikke har rammer til å bekjempe annet enn fattigdom.

Hauge sa også at man er nødt til å bygge tillit mellom utviklingsland og industriland.

— Det er stor mistillit blant mange utviklingsland, som ser at de rike landene ikke tar sin del av ansvaret for klimaendringene.

Norges største ugle, hubroen, er av Norsk Ornitologisk Forening (NOF) valgt til årets fugl for 2008.

(Foto: iStockphoto.com/Anna Yu)

Hubroens år

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

— Bakgrunnen for at vi har valgt akkurat hubroen som årets fugl, kommer av at den er klassifisert som sterkt truet på Rødlista, forteller Ingar Jostein Øien, fagkonsulent i Norsk Ornitologisk Forening.

— Med det som bakgrunn ønsker vi å finne ut mer om tilbakegangen som hubroen har hatt de siste årene, og om denne faktisk er reell. Og dersom den er det, hvilke tiltak som eventuelt må settes i verk, sier Øien. Han sier NOF ønsker innspill fra publikum både på gamle hekkelokaliteter og nye observasjoner.

Sterkt truet

Hubroen finnes nesten over hele landet, og har status som sterkt truet ifølge Norsk Rødliste, som Artsdatabanken står bak. Det betyr at det er 20 prosent sannsynlighet for at arten skal dø ut innen fem generasjoner. Ifølge rødlista er kystbestanden utsatt både for miljøgifter, kraftlinjer og vindkraftutbygging.

Øien forteller at deres største problem med hubroen er at de vet såpass lite om den. For selv om den finnes er den ofte vanskelig å oppdage. Den hekker ikke nødvendigvis hvert år heller. Derfor ønsker NOF å gjennomføre et landsdekkende kartleggingsprosjekt.

— Vi vet at den er spesielt knyttet til tradisjonelle hekkel plasser, så der den hekket for ti år siden finner man den gjerne igjen i dag, sier Øien. Han oppfordrer medlemmene til å lytte etter hubro, og også oppsøke gamle hekkelokaliteter. Dermed håper de å få en brukbar oversikt over hubroens utbredelse.

Øien sier at det likevel kommer til å ta tid, og at de regner med å bruke flere år på prosjektet.

— Vi har satt av fem år for å få skikkelig oversikt over bestanden, forteller han.

Trusler

Nedgangen til hubroen skyldes flere faktorer, men Øien sier at den største trusselen er strømledninger. Den bruker kraftstolper som utsiktspunkt for jakt, og når den

letter kommer den ofte borti to strømførende ledninger, noe som fører til høy dødelighet.

Øien forteller at det har blitt gjort tiltak enkelte steder, som isolering av ledninger, men sier NOF vil ta kontakt med Norges vassdrags- og energidirektorat for å finne ut hvordan de kan verne

hubroen bedre.

— Ellers er hyttebygging og arealkonflikter generelt trusler, siden den er svært sårbar for kontakt, forteller Øien. Han sier at hogst også er et problem, siden det ikke finnes noen lov som forhindrer hogst helt inntil hubroens reirsted.

(Foto: Ingar Jostein Øien)

Flere klimarelaterte katastrofer

56 prosent av katastrofene det internasjonale Røde Kors fikk innrapportert i 2006, var vær-relaterte. Andelen klimakatastrofer øker år for år.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Antallet innrapporterte naturkatastrofer har økt fra 236 i 1997 til 427 i 2006. Av disse var 32 prosent flommer, den høyeste andelen flommer i det siste tiåret. I rapporten "World Disasters Report", nylig publisert av det Internasjonale Røde Kors, heter det at dette er sammenfallende med klimadringene som pågår.

Hvem diskrimineres?

Rapportens utgangspunkt er å vise hvordan katastrofene rammer mennesker, og hvor ulikt de rammer. Den ser på hvilke grupper som blir diskriminert når katastrofen inntreffer. Finnes det planer for evakuering av blinde, døve, funksjonshemmede, gravide eller andre grupper med spesielle behov? Røde Kors peker på behovet for beredskapsplaner som spesielt tar hensyn til disse gruppene.

— Rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk oppfatning, meninger, nasjonalt eller sosialt opphav, økonomisk situasjon og fødested er også noen av faktorene som kan skape diskriminering, og undertrykke enkelte gruppers adgang til nødhjelp når katastrofen inntreffer, heter det i sammendraget fra Røde Kors.

Sterk økning i flommer

Antallet flommer som defineres som katastrofer har økt fra 79 i 1997 til 235 i 2006. Andre vær-relaterte katastrofer har også økt, men ikke så sterkt som antallet flommer. Antallet teknologiske katastrofer (transport, industri og andre direkte menneskeskapte katastrofer) svinger derimot fra år til år uten en konsistent trend. Den gode nyheten er at antallet personer som har blitt drept av flom-

mer ikke har økt, men har holdt seg relativt konstant.

Den vær-relaterte katastrofen som har hatt størst økonomisk innvirkning de siste ti årene er orkanen Katrina i USA, som er den eneste katastrofen som har kostet mer enn 100 milliarder amerikanske dollar. Den dyreste teknologiske katastrofen var oljeutslippet fra tankeren "Prestige" utenfor Spania i 2002, mens den katastrofen som har påvirket flest mennesker er tsunamien i Sørøst-Asia julen 2004.

Da store oversvømmelser traff Romania i 2005 og 2006, ble den store sigøynerbefolkningen doblet til nødhjelp etter flommen. (Foto: Rolf Stotz/Røde Kors Tyskland)

Vil stoppe Goliat og E6

Ingeborg Gjærum er valgt til ny leder i Natur og Ungdom (NU). I 2008 vil de ta et oppgjør med Norges største forurensere.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Organisasjonen har passert 6000 medlemmer i 2007, og har hatt medlemsvekst de siste to årene et-

ter en lang periode med stillstand. NUs landsmøte i Fredrikstad ble en bekreftelse på at organisasjonen står samlet om strategien for å gjøre Norge og verden mer miljøvennlig.

Aksjoner mot motorvei

— Vi skal ta et oppgjør med Norges største forurensere. Utbyggingen av Goliat-feltet i Barentshavet må stoppes, og oljeindustrien må tvinges til å redusere utslipp. Sam-

Ingeborg Gjærum. (Foto: Jo Straube, Natur og Ungdom)

strofer

belt straffet, ved at de fikk vanskeligere tilgang

tidig må vi bremse biltrafikken, og i den forbindelse er det skammelig at det startes bygging av firefelts motorvei på E6 fra Gardermoen og nordover. Her bør det isteden bygges midtdeler, og sattes på jernbanen. Hvis utbyggingen ikke blir skrinlagt lover vi aksjoner, sier Gjærum.

Ingen store reformer

Gjærum har ingen store ønsker om å reformere Natur og Ungdom.

— Det blir ingen store endringer i profil eller saksvalg. Natur og Ungdom er ingen topptung organisasjon, vi har tradisjon for at lokallag og frivillige er de som bestemmer retningen organisasjonen skal ta. Hvem som er leder er ikke så viktig da, men det blir uansett en spennende tid å fronte organisasjonen i, sier hun.

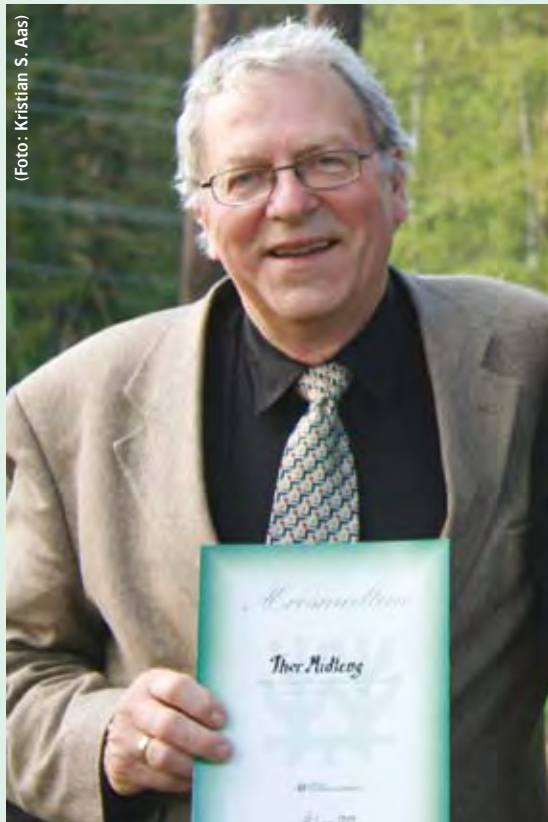
Handling nå!

Ingeborg Gjærum mener 2008 må bli året da politikere og resten av samfunnet endrer fokus fra ord til handling.

— Alle snakker om miljø, og

Thor Midteng er død

(Foto: Kristian S. Aas)

Norges Naturvernforbunds tidligere seniorrådgiver for naturvern-saker, Thor Midteng, døde søndag 6. januar.

Midteng arbeidet som saksbehandler i Naturvernforbundet i over 37 år, og var svært kjent og respektert i naturvernkreter i Norge. I sommer ble han utnevnt til æresmedlem i Naturvernforbundet, og i desember, da han gikk av med alderspensjon, ble Midteng behørig hedret av kolleger og samarbeidspartnere.

— Norsk natur har mistet en trofast, tålmodig og ukuelig forsvarer, og i Naturvernforbundet etterlater Thor et stort tomrom, melder Norges Naturvernforbund.

Æresmedlem

— Om vi skal bruke en klisje og si at en person "er Norges Naturvernforbund", så fyller Thor Midteng, mer enn noen annen, denne betegnelsen med reelt innhold, heter det i begrunnelsen fra da Midteng ble utnevnt som æresmedlem i sommer. Thor Midteng ble 67 år gammel.

om hvor viktig det er å gjøre noe. Mange gode tiltak legges frem. Likevel gjøres det lite, tiltakene settes ikke i gang. Innen den viktigste miljøsak, klimagassutslippene, går det motsatt vei, med stadig økende utslipp. Nå må man begynne å handle, i tillegg til å prate, mener Gjærum.

Preget av enighet

Natur og Ungdoms landsmøte var preget av enighet, men blant sakene som ble diskutert var en oppmyking av synet på atomkraft. Et forslag innebar at NU skulle satse på å bli et foregangsland innen forskning på ny atomkraft, og skrinlegge sin motstand mot Halden-reaktoren.

— Forslaget ble nedstemt med et stort flertall, så Natur og Ungdom er fortsatt motstandere av all atomkraft, sier Gjærum.

Med seg i ledelsen av Natur og Ungdom får Gjærum nestlederne Lene Liebe og Ola Skaalvik Elvevold.

finsefondet

DELER UT STIPENDIUM
TIL VERN AV FJELLNATUR

Finsefondet ønsker å støtte forskning, undersøkelser og tiltak som tar sikte på å verne norsk fjellnatur.

Styret har i år 2008 anledning til å dele ut stipend(er) i størrelesorden 50 – 300 000 kroner.

Alle personer, organisasjoner eller bedrifter som faller inn under fondets formål, kan søke.

Søknadsfrist 1. mars 2008.

Mer info på www.finsefondet.no

Finsefondet v/ Jan M. Vevatne,
Ringveien 4, 1386 Asker. Tlf. 977 78 560
e-post jan@vevatne.no

PANT JAKKE 50,-	PANT PARKDRESS 50,-	PANT BUKSE 40,-	PANT GENSER 30,-	PANT SHORTS 20,-	PANT ØVRIGE 10,-
-------------------------------------	---	-------------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------

Nå innfører vi pant på Stormberg turtøy

For å få femti kroner i pant, kan du enten pante femti flasker og bokser, eller én jakke fra Stormberg. Nå kan du levere ditt brukte Stormberg turtøy til vår konseptbutikk i Oslo, eller på fabrikkutsalget i Kristiansand. Les mer på www.stormberg.no

STORMBERG
SMÅ TURER ER OGSÅ STORE

Stadig strammere svane

I fjor skjerpet Stiftelsen Miljømerking kravene til 11 produktgrupper. I år følger flere innstramminger av svane-kravene. Og bedriftene følger opp, ifølge stiftelsen.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Blant produktgruppene som fikk strengere miljøkrav i 2007 finner vi bilpleiemidler, vaskehaller for biler, hoteller, fotofremkalling, oppvaskmaskiner, maskinoppvaskmiddel, sentralfyrer for biobrensel, pellets, rengjøringsmidler,

pc-er og forskjellige kontormaskiner. I løpet av 2008 vil det bli nye eller strengere krav til utendørs maling, fugemasse og sparkel, drivstoff, hus, bygningsplater, senger og utemøbler. Bedriftene som allerede er svanemerket innen disse produktkategoriene må dermed tilpasse seg nye og strengere krav innen ett år. Hvis

ikke mister de lisensen til å bruke Svanen.

Tas med på råd

— Bedriftene følger med på de strengere kravene. Bransjene tas med på råd allerede under utarbeidelsen av høringsdokumentet om strengere krav, og blir deretter en del av høringsrunden. Dermed vet bedriftene godt hvordan kravene vil bli, og vi sikrer at kravene er oppnåelige for bedriftene, sier informasjonsrådgiver Jorunn Gran i Stiftelsen Miljømerking.

Hun forteller at kravene til Sva-

nemerket revideres hvert 3.-5. år for alle varegrupper.

Utvides

Merket utvides også stadig til nye produktgrupper. Rett før jul ble retningslinjene for svanemerking av levende lys spikret, og det arbeides med krav for leker, restauranter og medisinsk engangsutstyr. Nylig fikk også stiftelsen inn den største søknadsbunken de noen gang har fått på en gang: Rica Hotels søker om å få svanemerket 20 hoteller, hvorav 14 ligger i Norge.

Jan Mayen kan bli vernet

Hvis Direktoratet for naturforvaltning får det som de vil, vil alle de norske, isolerte arktiske øyene være vernet. Nå foreslås hele Jan Mayen vernet, med unntak av de små flekkene der det foregår menneskelig aktivitet.

TEKST: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvern.no

Naturrestatet Jan Mayen vil dekke praktisk talt hele øya, samt havområdene ut til 12-milsgrensa. Den spesielle vegetasjonen, fuglelivet, kulturminner og geologi er hovedbegrunnelsen for verneforlaget. Jan Mayen er den nordligste øya langs den midtatlantiske

ryggen, og kan dermed også være aktuell for verdensarvstatus.

Per i dag er det 18 personer stasjonert på stasjonen i Olonkinbyen. De driver navigasjonssystemet Loran-C og utfører meteorologiske observasjoner. Ellers er øya nærmest uberørt av mennesker, og er et godt sted for å studere påvirkning av langtransportert forurensning uten lokal påvirkning.

(Foto: Jan-Petter Huberth Hansen)

Hørte ikke bønnen fra synkende øyer

FNs klimaforhandlinger, Bali:
Bønnen om raske utslippsreduksjoner fra øystater som trues av klimaendringene ble ikke hørt på Bali. Veikartet fra Bali leder til en høyst usikker fremtid for øyfolkene.

TEKST: **TOR B. CHRISTENSEN**
tbc@naturvern.no

Ministrene fra små øystater frykter for fremtiden. Hvis havet stiger, blir det ikke mye igjen av Tonga.
(Foto: Istockphoto.com/Ryan Pratt)

Tonga, Maldivene og Fijioyene. Små og store paradiser i Stillehavet, Atlanterhavet og Det indiske hav. Selv har de svært lave utslipp, og flere jobber målrettet med å redusere de utslippene de har. Likevel opplever de stadig sterkere klimaendringer. Flere og mer voldsomme orkaner og tunge regnfall skyller allerede over lavtliggende og sårbare øyer. Det er bare begynnelsen. Prognosene for fremtiden ser dårlige ut. Med en mulig stigning i havnivået på opp mot en meter dette århundret, er livsgrunnlaget for millioner av mennesker i ferd med å bli spist opp av havet. Evakueringen er allerede i gang. Folk har begynt å flytte fra flere øyer, blant dem Tuvalu i Polynesia.

På Bali ba øyfolket verdens rike land innstendig om å legge om kursen. Raskt. De ble ikke hørt. Nå knyttes håpet til en opinionsendring i Vesten innen den nye klimaavtalen skal vedtas i København 2009.

Ekstremt bekymret

— Vi er ekstremt bekymret for utsiktene i klimapanelets nye rapporter. De viser at verden er truet av klimaendringer uten sidestykke som følge av menneskeskapt global oppvarming, sa Maldivenes miljøvernminister Ahmed Abdulla.

Med fire meter som høyeste punkt i øyriket, er raske utslippsreduksjoner av avgjørende betydning for å bremse stigningen i havnivået så mye som mulig. Selv om den globale oppvarmingen skulle begrenses til 2 grader, vil ødeleggelsene på Maldivene bli store.

— For å unngå katastrofale klimaendringer, går vi inn for et langsiktig mål om å begrense temperaturøkningen til godt under 2 grader, sa Abdulla.

Ønsket bærekraftig økonomi

På Bali ble alle forsøk om å nedfelle en ambisiøs målsetting i veikartet fra Bali effektivt stanset av USA, Canada og Japan, som selv har svært høye utslipp av klimagasser. USA snakket om en frem-

tidig klimaavtale som gjør det mulig å opprettholde en bærekraftig økonomisk utvikling. Endrer ikke disse landene sin posisjon, blir øystatenes økonomiske utvikling neppe særlig bærekraftig.

Øygruppen Tongas miljøvernminister Hon Tuita kom til Bali for å tale for de små øystatene i Stillehavet.

— Det ville være en stor tragedie i den moderne æra å miste en medlemsstat i FN på grunn av vår manglende evne til å skape politikk med virkelige resultater. Vi har bedt det internasjonale samfunn om å handle samlet for å redusere utslippene av klimagasser til atmosfæren siden 1990, likevel har svært lite blitt oppnådd, sa miljøvernminister Tuita.

Kutter 33 prosent innen 2015

Selv er de i god gang med å redusere egne utslipp. Innen 2015 vil utslippene av klimagasser på Tonga være redusert med 33 prosent.

— Vi gjør dette fordi det er

viktig for oss, og vi vil derfor også spørre andre land som har mer ressurser: Hvorfor kan ikke dere gjøre det samme?

Men verdens store forurensere ville ikke bli med på noen avtale som binder dem til konkrete reduksjoner. Veikartet fra Bali sier bare at man nå skal forhandle videre om hvor mye som skal kuttes i rike land, og hvor mye u-landene skal bidra med. Klimapanelets 2-gradersmål innebærer at de rike landene reduserer sine utslipp med 25 til 40 prosent. Det var politisk uspiselig på Bali.

Hele kulturer kan forsvinne

Hon Tuita avsluttet med å tegne opp konsekvensene de vil måtte møte om verden heller ikke i fremtiden hører bønnen fra øystatene.

— En mulig evakuering av øyer reiser alvorlige bekymringer for suverene rettigheter og den utenkelige muligheten for at hele kulturer skal bli skadet eller ødelagt, sa Tuita.

Diplomatisk maraton til København

Veikartet fra Bali er lagt. Nå starter en diplomatisk maraton med tautrekking, posisjonering og kamp om de ord og vendinger som i København 2009 skal legge grunnlaget for fremtidens klima.

Forhandlingsleder Hanne Bjurstrøm er optimist foran de neste to års klimaforhandlinger. (Foto: Tor B. Christensen)

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

— Det er viktig å se at det nå dreier seg om hardt arbeid om vi skal lykkes i København. Nå har vi et kart med en endestasjon i 2009. Forhandlingene på Bali viste alle utfordringene og smertepunktene som må behandles før man kan få på plass en ny avtale. Det

er mange uløste spørsmål. Vi så en ganske kraftig posisjonering. Hele den første uken gikk med til det. Det er ingen grunn til å forvente at det skal bli lettere nå, sier Hanne Bjurstrøm, Norges forhandlingsleder.

Kutt, teknologi og tilpasning

Det store og vanskelige temaet dreier seg om hvor mye rike land

skal kutte i sine utslipp og hvor mye som kan forventes av bidrag fra u-landene, og da særlig fra u-land med store og voksende utslipp. Her må det komme et gjennombrudd på teknologioverføring og finansiering av tilpasninger til klimaendringer i fattige land.

Det første store forhandlingsmøtet vil finne sted i Ghana i mars/april. Deretter går turen til Bonn i juni. I september skal årets tredje store forhandlingsmøte under klimakonvensjonen og veikartet fra Bali arrangeres. Dette møtet skal finansieres av Norge. Møtet blir viktig som oppspill til den neste klimakonferansen i Polen i desember.

— Nå intensiveres møtefrekvensen. Skal vi få til en god klimaavtale i København er vi helt avhengig av en grundig prosess med hyppige møter. For å sikre fremdriften i dette arbeidet har Norge sagt seg villig til å betale for møter. Jeg vil ikke utelukke at vi også kommer til å stå ansvarlig for andre møter i prosessen frem mot København, sier Bjurstrøm.

2-gradersmålet i det blå

På Bali presset Norge på for å få klimapanelets mål om å begrense den globale oppvarmingen til to grader inn i veikartet. Det lyktes ikke, og det er lite som tyder på at det blir lettere i København.

— Norge fikk ikke gjennomslag for 2-gradersmålet på Bali. Frem mot København kommer vi til å fortsette å jobbe for å dette målet, selv om det nok blir svært vanskelig å få det gjennom, sier Bjurstrøm.

Mange land argumenterer allerede med at 2-gradersmålet ikke lenger er oppnåelig, og fokuserer isteden på klimapanelets neste scenario som peker mot en global temperaturøkning på 2,4 til 2,8 grader.

— Det er imidlertid viktig å understreke at det ikke ble truffet noen endelig konklusjon på dette punktet på Bali, og at 2-gradersmålet fortsatt ligger inne som ett av flere alternativer det skal arbeides videre med frem mot København, sier Bjurstrøm.

USA har nøkkelen

— Jeg er optimist og tror at verden kommer til å få på plass en avtale i København i 2009. Spørsmålet er imidlertid om den blir ambisiøs nok til å møte de klimaendringene vi er stilt overfor. USA sitter med en nøkkelrolle. Kommer de på banen, vil det gi store ringvirkninger og ha betydning for land som Canada, Japan, Russland og Kina. Å få med USA er også helt avgjørende med tanke på teknolog utvikling og finansiering av arbeidet med dette, sier Bjurstrøm.

Hvordan det neste regimet i USA vil stille seg til klimasaken, vil 2008 gi en del svar på. Global oppvarming blir trolig et hett tema i den amerikanske valgkampen. Når verdens land møtes til klimaforhandlinger i november, vil den nye presidenten være valgt. Han eller hun vil da få et knapt år ved roret før alt skal avgjøres i København. Om det er nok tid for å skape enighet rundt de mange uløste spørsmålene, får vi først vite på tampen av 2009.

Miljøjournalen

www.miljojournalen.no

HVA SKJER ...

... med klimaet? Hvorfor står mange norske arter i fare for å dø ut? Hvordan havner miljøgifter fra pc-ene våre i blodet til isbjørnene på Svalbard? Og hva gjør egentlig regjeringen?

Les Miljøjournalen så forstår du den store sammenhengen!

Miljøjournalen er Norges eneste nyhetsmagasin om natur- og miljø saker. Vi skriver om årsakene, virkningene og løsningene på miljøproblemene. Vi har aktuelle nyheter fra inn- og utland, fyldige temaseksjoner og er til stede når verdens statsledere forsøker å finne en løsning på klimakrisen. Og vi går gjerne utenom nyhetsbildet for å gi deg sakene andre medier glemmer.

Send inn svarslippen, eller gå inn på www.miljojournalen.no
Abonnementet koster bare 199 kroner ut hele 2008.
Miljøjournalen utgis av Norges Naturvernforbund og redigeres etter redaktørplakaten. 11 utgaver per år.

199,-
ABONNEMENT
UT 2008

JA!

Jeg vil være oppdatert på natur- og miljøspørsmål og få tilsendt Miljøjournalen hver måned ut 2008 til kun kr. 199,-

Navn

Adresse

Postnr./Sted

E-post

Adressen er korrekt
for sending i Norge

Miljøjournalen
Norges Naturvernforbund

Miljøjournalen
Norges Naturvernforbund
Svarsending 0362
0090 OSLO

Miljøbevegelsen mobiliserer: Planlegger felles nordisk klimakampanje

Miljøbevegelsen mobiliserer nå verden over for å gjøre miljøbølgen til en tsunami innen København 2009, da den nye klimaavtalen skal vedtas. Om to uker møtes nordiske miljøorganisasjoner i København.

— Vi er allerede i kontakt med de nordiske miljøorganisasjonene med tanke på en felles kampanje frem mot København 2009, sier Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund.

Han drar ned til København i slutten av januar for å møte representanter fra miljøorganisasjoner fra hele Norden, blant dem Naturskyddsföreningen i Sverige, Danmarks Naturfredningsforening og den islandske miljøorganisasjonen Landvern.

Trykk bak 2-graders-målet

— Vi tror at en felleskampanje kan legge et ekstra trykk bak EUs og Norges krev om maks 2 graders global oppvarming, sier Haltbrekken.

Han er opptatt av å få frem at

det nytter, at klimakrisen kan løses og tror på å vise frem kommuner som har kommet langt på veien mot et bærekraftig samfunn.

-- Samtidig må man arbeide internasjonalt med å bygge opp tillitsforholdet til den fattige verden. Der kan Norge med sine regnskogsmilliarder gjøre en viktig jobb, sier Haltbrekken.

Trapper opp samarbeidet

Internasjonalt trapper nå de store miljøorganisasjonene opp samarbeidet.

— Vi tror det er mulig å løse denne klimakrisen og kommer til å arbeide for å få folk til å forstå hvor sårbare de er for klimaendringene. Vi kan bare lykkes hvis folk i hvert land presser sine myndigheter i riktig retning. Her spiller miljøorganisasjonene en viktig rolle, sier Marcelo Furtado i Greenpeace Brazil Miljøjournalen.

Bill Hare, fra Greenpeace International er optimistisk.

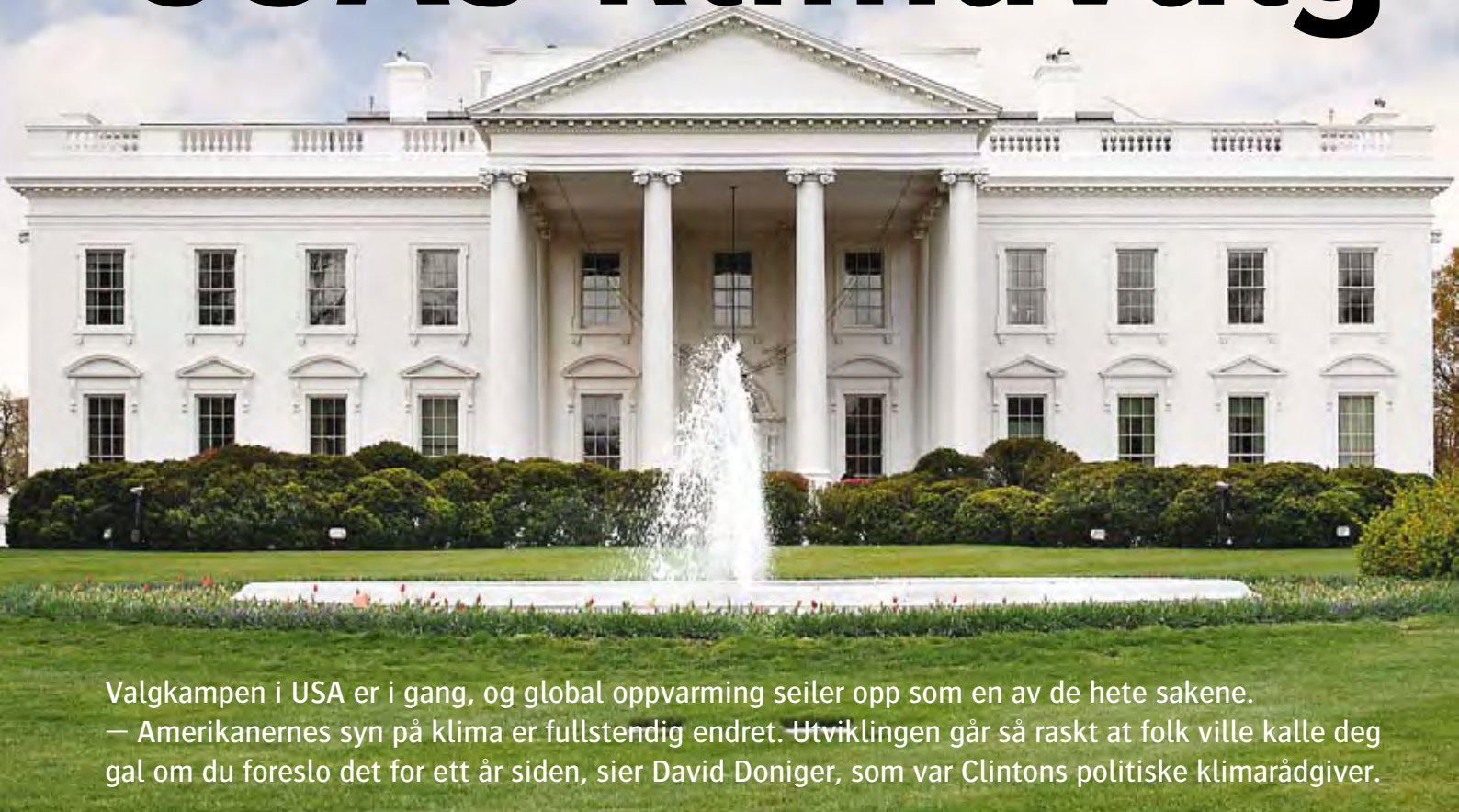
— Støtten til klimasaken øker nå verden over. Jeg er optimistisk fremfor København. Da Bush trakk USA ut av Kyoto-protokollen, sa han at han ville stanse hele prosessen. Det har han ikke greid.

Tvert imot blir han stadig mer politisk isolert. Dette beveger seg i riktig retning, sier Hare til Miljøjournalen

Australia går foran

Han mener høstens valg i Australia gir grunn til optimisme. Der ble tidligere statsminister John Howards regime kastet av folket i et valg som i stor handlet om klima og miljø. Howard fornektet menneskeskapte klimaendringer og holdt Australia utenfor Kyotoavtalen. Nå har landet ratifisert Kyoto-protokollen. Howard på sin side ble ikke en gang gjenvalgt til parlamentet. Hare håper befolkningen i andre land vil følge australienernes eksempel og stemme ut politikere som motarbeider en ambisiøs klimapolitikk.

USAs klimavalg

Valgkampen i USA er i gang, og global oppvarming seiler opp som en av de hete sakene. — Amerikanernes syn på klima er fullstendig endret. Utviklingen går så raskt at folk ville kalle deg gal om du foreslo det for ett år siden, sier David Doniger, som var Clintons politiske klimarådgiver.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

I åtte år arbeidet Doniger som direktør for klimasaker i Bill Clintons miljøverndepartement. Nå ønsker han seg tilbake til Det hvite hus, under en ny demokratisk president. Miljøjournalen traff ham i en taxi under klimaforhandlingene på Bali. Der fremsto USA med to ansikter. Mens den offisielle delegasjonen fra president Bush stakk kjepper i hjulene for en ambisiøs avtale, kom senator og Bush-rival John Kerry med bud fra Kongressen om store endringer i USA.

— USA har vært en bremsekloss. Det har gitt mange en unnskyldning for ikke å handle. Det må det bli en slutt på, sa Kerry.

Orkanen som endret USA

— Kan du forklare hva det er som

skjer i USA, David Doniger?

— Det har vært en fullstendig endring i det politiske liv og i befolkningen det siste året. Det skyldes flere ting. Al Gore har spilt en rolle, det samme har klimapanelets og Nicholas Sterns rapporter, men det er i første rekke orkanen Katrina som har endret det amerikanske folks syn på klimaendringene. Når en stor syklon treffer Bangladesh, tar ikke folk inn over seg hvilken katastrofe det er. Men når den treffer USA, da får den enorm påvirkning. For få år siden ville ikke folk tro at uvanlig vær kunne skyldes menneskeskapte klimaendringer, men det har Katrina endret en gang for alle, sier Doniger, som nå er direktør i miljøorganisasjonen Natural Resources Defence Council (NRDC).

Rettet fokuset mot statene

Som direktør i Clintons miljøverndepartement var han med å forhandle frem Kyoto-avtalen. Da Bush vant valget i 2001 ble han satt på gangen sammen med resten av demokratene.

— I 2001 dro Bush oss ut av Kyoto og innførte en veldig skitten energipolitikk. Da det skjedde, rettet vi i NRDC fokuset mot statene og jobbet for å få dem til å prioritere global oppvarming. 25 stater har nå vedtatt utslippsbegrensninger og mål for energieffektivitet. Det har demonstrert at demokrater og republikanere kan samarbeide, sier Doniger.

Ny energi- og klimalov

Nå har samarbeidet også nådd Kongressen og Senatet. I desember vedtok Senatet en ny energilov, som krever at bilfabrikanterne reduserer drivstofforbruket

Blir det Hillary Clinton, Barack Obama, John McCain, Mike Huckabee eller Rudolf Guilani som tar bolig i Det hvite hus etter valget til høsten? Foto: Istockphoto.com/James Steidl)

i biler og mindre lastebiler med 40 prosent innen 2020. I tillegg er en klimalov under behandling. Vedtas den, vil USA binde seg til å kutte 20 prosent av sine utslipp i 2020 og 70 prosent i 2050, med utgangspunkt i 2005-nivå. Når Bush nå går inn i sitt siste år som president, er han i ferd med å bli spilt ut på sidelinjen i klimapolitikken.

— I kongressen har demokraterne vært veldig positive og flere republikanere har også kommet på banen. Både demokrater og republikanere står bak forslaget til klimalov, som kan bli ferdig behandlet i løpet av 2008. Dette har skjedd helt uten medvirkning fra Bush-administrasjonen. Det var helt utenkelig for bare ett år siden, sier Doniger.

Venstrevridning i USA uansett

— Nå er primærvalget i USA i gang. Hvordan vurderer du kandidatene fra et klimaperspektiv?

— De demokratiske kandidatene Barack Obama og Hillary Clinton tar progressive standpunkt til klimasaken. To av republikanerne gjør også det, John McCain og Mike Huckabee. Republikanerne Rudolf Giuliani og Mitt Romney derimot overser saken fullstendig. Sjansen for en stor politisk endring er mye større hvis en av demokratene vinner. Når det er sagt, vil kongressen fortsette sitt arbeid for en mer ambisiøs klimapolitikk. Republikanerne kan uansett ikke innta Bushs posisjon, hvis de vinner valget. En ny republikansk administrasjon vil bli tvunget til å bevege seg mot Senatet og ta et skritt til venstre. Noe annet er ikke politisk mulig i USA nå.

— Valget i Australia ble et klimavalg, som veltet regjeringen og fikk landet til å ratifisere Kyoto-protokollen. Kan vi vente noe lignende i USA?

— Vi får ikke en ratifikasjon av Kyoto-protokollen, men vi kan oppnå et standpunkt til å aksep-

tere forpliktende utslippskutt. Det blir nok ikke like sterkt som det klimapanelet anbefaler. Går USA inn i en bindende internasjonal avtale, vil det nok være med utslippsreduksjonene som ligger i den nye klimaloven.

Optimistisk fremfor København

— I desember 2009 møtes verdens land i København for å vedta en ny og avgjørende klimaavtale. Tror du USA blir med på den?

— Jeg er ganske optimistisk. Hva USA gjør avhenger i stor grad av hva Kina og de andre store landene gjør. Jeg håper USA etter valget vil bli et av landene som leder an i arbeidet for å løse klimakrisen. Jeg tror vår økonomi blir en drivkraft i overgangen til nye teknologiske løsninger. Bare i løpet av det siste året har vi sett fremskritt som var utenkelig for kort tid siden. Jeg tror denne utviklingen vil fortsette, og at vi kommer til å se store og uforutsigbare fremskritt i årene som kommer.

(Foto: xxxxxxxxxxxx)

(Foto: BarackObama.com)

(Foto: JohnMcCain.com)

— Republikanerne kan uansett ikke innta Bushs posisjon, hvis de vinner valget. En ny republikansk administrasjon vil bli tvunget til å bevege seg mot Senatet og ta et skritt til venstre, sier David Doniger, som tjente under Bill Clinton.

(Foto: Tor Bjarne Christensen)

Bolin død

Bert Bolin, som var den første lederen for FNs klimapanel, er død. Bolin ledet panelet fra opprettelsen i 1988 og frem til 1997. Han var professor i meteorologi ved universitetet i Stockholm. Han ble 82 år gammel.

Skog, skip o

Skog, CO₂-lagring og skipstrafikk er områdene Norge skal satse på for å utviklingsminister Erik Solheim.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Under klimaforhandlingene på Bali i desember kom man fram til et forlik ingen kunne si seg fornøye med, men ingen heller ville avskrive som en fiasko. Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim ser for seg tre områder hvor Norge kan spille en viktig rolle i de neste to årene fram til en ny klimaavtale skal være klar. Han sier at Norge vil engasjere seg på flere områder, men som et lite land må vi innse at vi ikke kan være like toneangivende på alle arenaer.

— Jeg mener derfor vi må konsentrere oss om tre områder. Det første området er naturlig nok å hindre avskoging. Norge skal spille en ledende rolle i arbeidet for å redusere utslippene av klimagasser fra avskoging i u-land. Vi er rede til å sette av tre milliarder kroner per år de nærmeste årene for å hindre avskoging, og her er det viktig at vi får med oss flere land. Avskoging er et av de store bidragene til klimagassutslipp som verken er regulert av kli-

makonvensjonen eller Kyotoprotokollen, og vi må sette inn tidlige tiltak fram til en avtale er på plass.

Solheim sier at vern av skog er den raskeste måten å få ned utslippene av klimagasser på og at vernet må starte nå.

Lagring av CO₂

Solheim mener også at Norge kan spille en betydelig rolle når det gjelder fangst og lagring av CO₂.

— Dette er områder hvor Norge er i forkant teknologimessig, og siden svært mye av klimagassutslippene skjer fra stasjonære kilder, så er det mye å hente på å få utviklet teknologi for fangst og lagring av CO₂, sier han.

Solheim mener det tredje området hvor Norge bør engasjere seg sterkt er ved å arbeide for å få en reduksjon av utslippene fra internasjonal skipstrafikk.

— Skipstrafikk er et område hvor Norge kan spille en viktig rolle. Spesielt siden vi er en stor kyst- og rederinasjon. Det er dermed av stor interesse når Norge sier noe interna-

Vern av skog, fangst og lagring av CO₂ og skipstrafikk vil være det viktigste å satse på for Norge etter klimaforhandlingene på Bali, mener Erik Solheim. (Foto: Tor Bjarne Christensen)

og CO₂

å få ned utslippene, ifølge miljø- og

sjonalt, sier Solheim.

Han illustrerer ved å peke på flytrafikken, hvor Norge ikke har den samme internasjonale posisjonen.

Solheim understreker at det ikke betyr at Norge ikke skal engasjere oss på andre arenaer, men at det er viktigere å konsentrere seg om de områdene hvor man har størst sjanse til å bli hørt.

I tillegg understreker Solheim viktigheten av at USA kommer inn i en forpliktende prosess i forhandlingene.

— USA er nøkkelen. De bør helst ta ledelsen, og i det minste delta i klimaforhandlingene framover.

Klimaforlik

Denne vinteren forhandles det om et bredt klimaforlik i Stortinget. Solheim ønsker ikke å si så mye om forhandlingene, men han er fornøyd med to ting allerede er avklart.

— Det ene er at det har blitt enighet om innsats mot avskoging, i tillegg til at forhandlingene med Sverige om grønne sertifikater er tatt opp igjen.

I tillegg til det har opposisjonen på Stortinget blant annet varslet at de vil ha inn økt satsning på fornybar energi og mer penger til miljørettet forskning.

Trist miljøstatus

Rett før jul ga miljødirektoratene (Direktoratet for Naturforvaltning, Norsk Polarinstitutt, Riksantikvaren, Statens Forurensningstilsyn og Statens Strålevern i tillegg til fylkesmannen i alle fylkene) ut et hefte som oppsummerer miljøstatusen i Norge i dag. Heftet slår fast at Norge ikke på noen områder kan skryte av å ha positiv utvikling. På halvparten av områdene har utviklingen vært uendret mens på hele seks områder har Norge hatt en negativ utvikling. Dette gjelder blant annet klima, naturområder, kjemikalier og polarområder.

— Dette er jo ikke bra i det hele tatt, og det skyldes at Norge sov i minst 10 år miljømessig. Fra midten av 90-tallet og fram til 2005 spilte miljøpolitikken i politisk tredjedivisjon, sier Solheim.

Han sier at det skjedde alt for lite positivt,

— Vi har et stort dilemma dersom vi ber folk flest om å redusere sine egne utslipp uten at staten er villig til å ta ansvar samtidig, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim. (Foto: Martin Ødegaard)

i tillegg til at det ble fattet en rekke negative vedtak. Solheim mener at det aldri var store diskusjoner på Stortinget om de drastiske klimagassutslippene som er en følge av den økte olje- og gassutbyggingen som ble vedtatt disse årene.

Solheim mener at politiske vedtak er viktigst når det gjelder å få ned de norske utslippene.

— Vi har et stort dilemma dersom vi ber

folk flest om å redusere sine egne utslipp, samtidig som Stortinget har gjort en rekke dårlige vedtak. Det er politikken som former samfunnet, og må supplere folks handlinger i dagliglivet, sier han.

Solheim ønsker seg en bred mobilisering i hele samfunnet.

— Vi vil ha med miljøorganisasjoner, kirken og næringslivet. Norges påvirkning på verden er hva hele landet gjør samlet.

kort sagt

En nydelig, vinterkledd skog. Men vinteren blir kortere, på bekostning av fuktige høster med stor forråtnelse. Dette svekker skogens evne til å ta opp CO₂, melder forskere fra The Global Carbon Project. (Foto: Istockphoto.com)

Klima

Statsminister Jens Stoltenberg fikk i år julekort fra den engelske arveprins Charles, som ønsker å samarbeide med Norge for å redde regnskog. Prinsen er initiativtaker til en kampanje for å få forskere, miljøvernere og politiske ledere til å trekke i samme retning for å redde regnskogen. Kampanjen ble lansert i oktober, mens Norges lovnader

om å bevilge 3 milliarder kroner årlig til å stoppe hogst av regnskog ble fremsatt under klimakonferansen på Bali i desember.

Klimaendringene kan føre til at skogene i nordlige strøk svekker sin evne til å ta opp CO₂. Lengre vekstsesong gjør at opptaket av CO₂ øker, men dette bidraget overgås av en økning i forråtnelsen på høsten. En stadig varmere høst gjør at forråtnelsen og

nedbrytingen varer lenger enn før, og forskere fra The Global Carbon Project mener denne effekten er sterkere enn vekstøkningen. Det melder forskning.no.

Høye byggekostnader og synkende oljeproduksjon på gamle felt gjør at en elektrifisering av sokkelen blir et svært dyrt CO₂-reduksjonstiltak. Det er konklusjonen i en ny studie foretatt av en rekke faginstanser for Olje- og energidepartementet. Kostnaden for reduksjonene vil bli fra 1600 kroner per tonn CO₂ og oppover. Bellona sier i en pressemelding at rapporten ikke har vurdert gevinstene ved elektrifisering godt nok. Blant annet kan de samme strømkablene brukes til å knytte offshore vindmøller til nettet.

Areal

Miljøverndepartementet må vurdere om OL i Tromsø i 2018 vil ødelegge lokale naturperler og friluftsområder. Det krever det interkommunale friluftsrådet som dekker Tromsø kommu-

ne. De er redde for at flere viktige områder vil bli nedbygd hvis Tromsø får OL.

— Det er tur- og skiløypene i Breivikmarka ved Grønnåsen. I tillegg er det Movikvatnet som er en klassisk ørretfiskeperle i Tromsø — et flott område sommer som vinter, sier Ragnhild Sandøy, leder i rådet, til NRK.

12 skogsområder ble vernet som naturreservater like før jul. Områdene inngår i arbeidet med frivillig vern av skog, og er til sammen 38,2 kvadratkilometer. 17,3 kvadratkilometer av dette er produktiv skog, ifølge Miljøverndepartementet. Seks av områdene er i Oppland og tre i Aust-Agder. De resterende områdene er i Vest-Agder, Sør-Trøndelag og Nordland.

Energi

Satsingen på utvinning av oljesand i Canada gjør at Fremtiden i våre hender (FIVH) kårer StatoilHydro til 2007s minst etiske selskap. Om ti år vil oljesand-satsingen føre til CO₂-ut-

Nyttårsfeiring i Bergen gir mye svevestøv. (Tabell: NILU, foto: Istockphoto.com/John Christian Lønningdal)

Utvinnning av oljesand i Canada krever store maskiner, og gir svært høye CO₂-utslipp. (Foto: Istockphoto.com/Jason Verschoor)

slipp på 7,3 millioner tonn i året. Kongsberg Gruppen, Crew Minerals, Fokus bank og Kompagniet Norge var også nominerte i FIVHs kåring.

Regjeringen har gjenopptatt forhandlingene med Sverige om et felles marked for grønne sertifikater. Da Norge og Sverige diskuterte et tilsvarende marked i 2005/2006 strandet forhandlingene fordi det ville bli for dyrt å gjennomføre tiltak. Regjeringen etablerte i stedet en støtteordning for fornybar energi, som har blitt kraftig kritisert for å være for lite ambisiøs. Nå prøver de "svenskeveien" igjen, og mener rammebetingelsene er endret på flere punkter. Blant annet kommer EU med et nytt direktiv om fornybar energi i januar.

Forurensning

Nyttårsrakettene førte til rekordkonsentrasjoner av svevestøv i lufta i flere store byer. Målingen i Stavanger viste mer enn 600 mikrogram partikler per kubikkmeter luft. Det er ifølge NRK sannsynligvis den største konsentrasjonen av partikler som er målt i Norge noen gang. Også i Bergen og Trondheim var kon-

sentrasjonen rundt 500 mikrogram, mens den var lavere i de andre byene. Middelverdien av partikler i løpet av et døgn skal ikke overstige 50 mikrogram partikler per kubikkmeter luft.

Fra nyttår ble det forbudt å produsere, importere, eksportere, omsette og bruke stoffer som inneholder kvikksølv i Norge. Noen få anvendelsesmetoder har fått en overgangsordning til slutten av 2010. — Kvikksølv er blant de aller farligste miljøgiftene. Det finnes fullgode alternativer til kvikksølv i produkter, og derfor er det riktig å innføre forbud, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim i en pressemelding.

Media

Miljøsaken var den store medievinneren i 2007. Ifølge en gjennomgang fra Retriever, bestilt av NA24 Propaganda, ble det laget hele 283 699 oppslag om miljøsaker i norske medier i fjor. Det er mer enn 120 000 flere enn året før. Avtroppende redaktør i Ny Tid, Martine Aurdal, tror folk vil gå lei miljøsaken til høsten. — Det er bra for klimasaken å få så stor dekning, men det er

grenser for hvor mye nytt det er igjen å si, sier Aurdal til NA24.

Transport

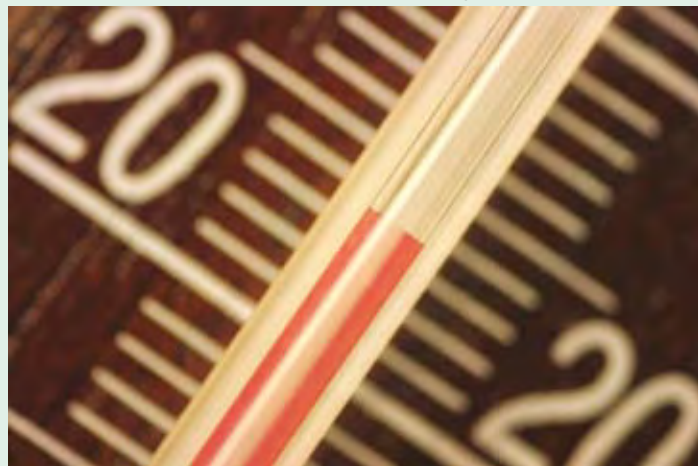
Kollektivtrafikken i Oslo har rekordvekst. T-banen fikk en økning i trafikken med rundt fem prosent i 2007. Den samme trenden ser man i trafikkallene fra lokaltog og trikk. — NSB økte passasjertallet tilsvarende 6.000 daglige bilreiser de åtte første månedene i 2007, sier kommunikasjonssjef Anne Rygg i NSB til Dagsavisen. På bygda sliter imidlertid kollektivtrafikken. Det totale passasjertallet på fylkesinterne bussruter utenom byene sank med 847 000 personer i fjor, viser tall

fra Statistisk sentralbyrå presentert i Nationen.

Priser

Bergensbedriften Wema har blitt tildelt NHOs nyskapspris for 2007. I begrunnelsen nevnes det at deres produkter kan bidra til å presse ned utslippene av NOx fra dieselmotorer med hele 90 prosent. Bedriften har en stor kundebase i Europa, og ekspanderer nå i Russland og Japan. Hovedproduktet er sensorer som måler væskemengder, blant annet drivstoff og katalysatorvæske.

Kvikksølv er forbudt, ikke bare i termometre slik det har vært siden 1998, men i alle forbrukerprodukter. (Foto: Photos.com)

sitater

— Det er en annen erkjennelse av klimaproblemene nå, men det er ikke en realitet vi kan forholde oss til når det gjelder Oslopakke 3.

Assisterende fylkesdirektør i Akershus, Thomas Tvedt. (Aftenposten)

Skilsmisser en miljøfare: Kanskje bedre å være "miljø-gift"?

Overskrift i Dagbladet.no

— Skal kunne frakte mange passasjerer svært miljøvennlig.

NTB/Scanpix sin påstand om det nye passasjerflyet fra Airbus burde vel være gjenstand for diskusjon.

— Til tider føler jeg meg som et gjøkur, som med jevne mellomrom kommer ut og minner partene om at tiden går før jeg forsvinner igjen.

Yvo de Boer, leder for FNs klimasekretariat, i sluttfasen av forhandlingene på Bali.

— Al Gore er en stor bløffmaker. Jeg satt og lyttet til innlegget hans, og gikk etterpå tilbake og kvalitetssjekket påstandene hans.

Så da får vi heller stole på Fremskrittspartiets Per Sandberg. (Fremskritt)

— Han er en kristenfundamentalist, og det sier litt at venstresiden og spesielt SV omfavner en sånn mann.

Samme Sandberg i samme intervju, om samme mann. (Fremskritt)

— Mens vi tidligere måtte jobbe for å få til oppslag i mediene, holder det nå med å ta telefonen.

Marius Holm i Bellona er en ettertraktet kilde for journalister. (NA24)

— Faktisk hater jeg shopping. Jeg hater det virkelig. Vi er overveldet av reklame. Og vi går etter glamour. Vi kan ikke fortsette med dette i framtida.

Fredsprisvinner og IPCC-leder Rajendra Pachauri. (Dagbladet.no)

— Det har ikke skjedd noen global oppvarming de siste ti årene. Det er mye som tyder på at vi går inn i en lengre periode med nedkjøling.

Forfatter Onar Åm (Stavanger Aftenblad)

Vasser i klim

"Ikke noe problem?" er spørsmålet Norsk Teknisk Museum stiller når de blå og gule støvler brukes for å la folk føle endringene på kroppen.

TEKST OG FOTO: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

— Hei, ta av deg skoene, og finn deg et par støvler som passer. Vi har bare størrelser i oddetall.

Slik hilses man velkommen om man tar turen innom utstillingen Klima X som Norsk Teknisk Museum i Oslo arrangerer.

Godt over 100 par gule gummistøvler på rad og rekke er klare for de som ønsker å vaske inn på utstillingen.

Museet lovte på forhånd at man skulle få

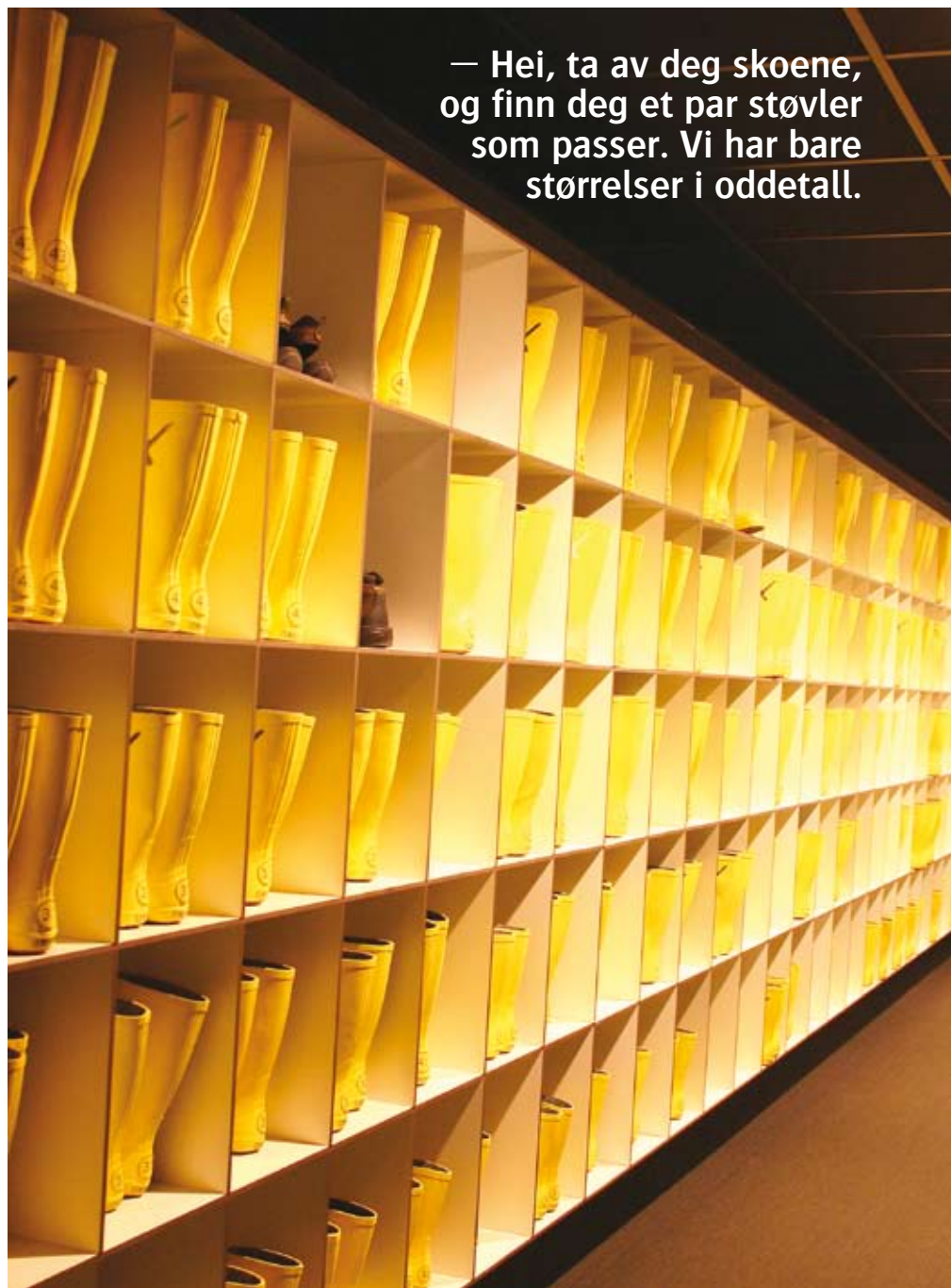
kjenne klimaendringene på kroppen, og med et utstillingsområde på rundt 400 kvadratmeter dekket av 10 cm vann, holder de løftet.

To isblokker på en kubikkmeter hver inne i utstillingslokalet, sørger i tillegg for at vannet stiger ytterligere. Da Miljøjournalen var der ganske nøyaktig ei uke etter åpningen kunne man se hvor mye som hadde smeltet i løpet av den ene uka.

Kryptisk kampanje

Støvlene og vannet gir svar på den noe kryptiske reklamekampanjen som har vært rundt

— Hei, ta av deg skoene, og finn deg et par støvler som passer. Vi har bare størrelser i oddetall.

Klima X

åpner utstillingen Klima X.

omkring i Oslo. En gul støvel med en X og flere støvler under vann har vært avbildet på T-baner og trikker. Men de som kommer seg til Teknisk Museum på Kjelsås vil skjønne at å komme seg rundt uten støvler ikke er å anbefale.

Utstillingen har også barnevogner med ekstra store hjul, slik at små barn også kan komme seg rundt. Klima X skal stå i to år, og man regner med at rundt 350 000 besøkende kommer til å være innom i løpet av den tiden. Det tilbys også et eget undervisningsopplegg til elever fra både grunnskole og videregående skole.

Storstilt åpning

Utstillingen åpnet dagen etter at Al Gore og FNs klimapanel (IPCC) hadde mottatt fredsprisen i Oslo. Blant de som allerede har vært innom er Jens Stoltenberg og leder i FNs klimapanel Rajendra Pachauri, som var med på åpningen midt i desember. Ifølge NRK skroet fredsprisvinner Rajendra Pachauri av Norge i sin tale, og mente utstillingen var tankevekkende. — Det var en slående idé å måtte vade gjennom vannet. Da ser du den virkeligheten mange

land står overfor. Når den norske statsministeren besøker meg i Delhi neste år vil vi møte presidenten på Maldivene. Der trenger du ikke å vente, der renner vannet allerede inn over

landet når det er stormer, sa Pachauri.

Klimavitner

Inne i lokalet er står det flere søyler med videoskjermer hvor klimavitner fra hele verden som forteller hvordan klimaendringene har påvirket dem. Blant stedene man kan besøke er Grønland, Tyskland, Nepal og USA.

— Klima X er hovedsatsingen på Norsk Teknisk Museum i 2007. Museet tar i bruk sin unike arena til å bidra til kunnskap om klima. Målet er å påvirke til klimavennlig handling på alle nivåer, forteller prosjektleder Dag Andreassen.

Dommen

Klima X har en god miks hvor man lærer om klimaendringene, og utstillingen lever virkelig opp til slagordet om at besøkende skal få kjenne endringene på kroppen.

Man kunne kanskje ha ønsket seg en litt romsligere utstilling, med et litt bredere spekter. Men med tanke på at man vader rundt i gummistøvler som du ikke vet hvor mange har brukt før deg tidligere den dagen i 10 cm vann, så er kanskje de 400 kvadratmeterne tilstrekkelig.

Hjalp skilpaddebabyer til havs

Bali, Indonesia:
Under klimaforhandlingene på Bali tok delegatene en pause i forhandlingene for å hjelpe små skilpaddebabyer ut i havet.

(Foto: Tor B. Christensen)

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

— Havskilpaddene er utrydnings-truede, i første rekke som følge av overbeskatning, men klimaendringene utgjør også en klar trussel. Bare en liten økning i havnivået vil vaske bort strendene hvor skilpaddene legger eggene sine, sier Russell Mittermeier, president i organisasjonen Conservation International.

Skilpaddeslipp og forhandlinger

De har arbeidet i en årrekke for å bedre situasjonen for havskilpaddene. Under FNs klimakonferan-

se på Bali i desember arrangerte organisasjonen et skilpaddeslipp på stranden rett nedenfor konferansesenteret. Det var et hyggelig avbrekk for delegater og andre deltagere om morgenen på forhandlingenes siste dag.

— Da jeg kom til Bali i 1982 valfartet folk til skilpaddestrendene for å fange skilpadder. Spesielt de grønne havskilpaddene var populære og ble spist i tradisjonelle matretter. Det har ført til at disse skilpaddene nesten er utryddet på Bali, forteller Mittermeier.

Gradvis bedring

Nå er all fangst og handel med skilpadder forbudt. Det har med-

ført at situasjonen gradvis har bedret seg.

— Nå setter vi ut nyklekte skilpadder fem ganger i året. Det bidrar til at flere skilpadder overlever. Likevel blir de aller fleste spist av ulike predatorer. Av de skilpaddene som blir satt ut i dag, vil under én prosent overleve, sier Ketut Sarjana Putra fra Conservation International.

På stranden får alle som ønsker det en liten skål med en skilpadde. Den er ikke større enn en fyrstikk-eske. Et par meter fra vannkanten blir småtassene sluppet ned på sanden for å kripe den siste veien ut i havet på egne ben.

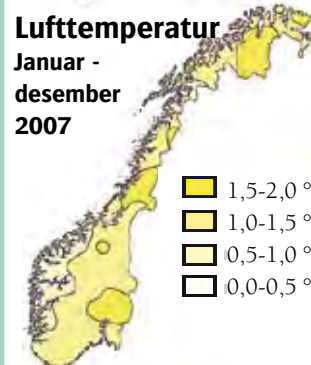
2007 - det 10. varmeste året

2007 er det tiende varmeste året som er registrert i Norge som helhet siden 1900.

— Middeltemperaturen lå 1,3 grader over normalen. De varmeste årene hadde vi i 1934, 1990 og 2006, med 1,8 grader over normalen, melder Meteorologisk institutt.

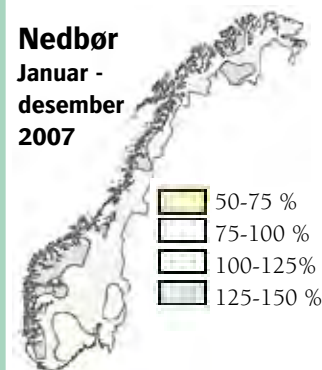
Størst avvik hadde deler av Østlandet og Nord-Norge med opptil 2 grader over normalen.

Nedbøren for Norge som helhet var 115 prosent av normalen. Størst avvik hadde kyst- og fjordstrøkene på Vestlandet, deler av kystområdene i Nord-Norge og Finnmarksvidda.

Avvik i grader fra normal sesongtemperatur.

Kilde: Meteorologisk institutt

Nedbør i % av normal (100 %).

Kilde: Meteorologisk institutt